

PROLOG

Emilio

1.

Gvidova tajna počinje njegovim rođenjem. Niko ga od mene nije bolje poznao. Kada se rodio, čuo sam njegov plač. Sićušan, ružan, izgužvane kože, drhtao je u očevom naručju. Često je cmizdrio bez pravog razloga, slično tužnom graktanju vrana uznemirenih šuštanjem drveća. Izrastao je u divnog mladića, godinama tragajući za dobrotom iščezlih ljudi, sve do trenutka kada je posumnjao i u vlastitu. Pravdao se mislima kako je svet mesto loših, a da oni dobri postoje samo u njegovoj mašti. Iako su ga uznemiravale takve vizije, nije im dao iz sebe. Bile su bokal ustajale neispijene vode. Danas je ispražnjen, a prljavo dno postalo je sazreli talog sećanja na neverovatni život i sudbinu čudesnog Gvida Kosovca Morelija.

Ovo je moja priča o njemu.

Pre nego se sasvim prepustim ludoj avanturi, moram se osvrnuti na jedan važan trenutak u njegovom životu – dodeli nagrade!

„Gvidu Moreliju, vanrednom profesoru Rimskog univerziteta „La Sapienza“ 29. aprila 1989. godine u 16 časova biće uručena Pulicerova nagrada za biografsko delo“, pisalo je krasnopisom po sredini lista. U zaglavlju je stajao žig prestižne ustanove u kojoj se našao pre dvadeset godina sasvim slučajno.

Kiša je padala satima, sećam se, bilo mu je mrsko da se digne iz fotelje i prekine upornu zvonjavu ispred vrata. Kao da je trebalo sit da preuzme pržene kobasice, a ne značajan poziv! Ipak, nije me prevario. Prsti su mu drhtali dok je cepao kovertu, a znoj kapao sa čela.

Na dan kada mu je uručeno priznanje bio je usamljeniji nego ikada. I da je uložio sve svoje napore, ne bi osetio ukus radosti koji jedan takav čin donosi u životu svakog čoveka. Ne, posle svega što je doživeo, ali drugi to nisu znali. Za one što su ga poštovali bio je uzoran građanin, dovoljno spretan da sve vidi i čuje, poput duha tih, uzdržan, neprimećen, a otkriven svetu samo kada sâm poželi. To je Gvido – čovek u kaputu skrojenom od tajni! Razbiti iluzije o takvom biću moguće je jedino istinom.

Prelazio je rukama preko orošenog čela, sabijao u pete sve ono što ga progoni, svestan da mora bar tog trenutka biti neko drugi, samo dok ne prođe ta smešna predstava. Sabrati se, sastaviti porušenu kulu pre nego nestane s lica zemlje, nipošto ne postati ohol pred masom sveta.

Koliko je konfuzije u Gvidovim mislima! Izgubljen je u lavirintu koji mu je nekada bio dečja igra. Zaluta već nakon prvog koraka, a daleko je od starosti što nevešta dočekuje zamke života. Četrdeset treću godinu troši. Sakrio je svoje rane. Jednako bole zarasle i nezarasle, te niko od prisutnih ne oseća koliko se grči u naporu da ostane nasmejan i vedar. Na bledo lice navukao je masku zadovoljnog čoveka. Čini se da s lakoćom krije istinu, ali osećanja nije mogao sakriti. Prokleta ljubav! Niti vidi, niti čuje, tek nema i slepa iskida srce pa ga okrpi tuđim krpama.

2.

Posebno se obukao za taj dan. Odelo što vuče zadah memle isprskao je sladunjavim mirisom, uveren da će delovati svežije, ali glava ga je zbolela snažnije nego one noći kada mu se život promenio iz korena.

Ponavlja u sebi nevešto pripremljen govor, dok čeka da utihne muzika u Svečanoj sali. Nervozan je, primiće Pulicerovu nagradu i zauzeti komad zida na kome su okačeni rukom rađeni portreti svih velikana ovenčanih slavom mnogo godina pre njega, ali sve to u njegovoj duši ne budi ni najmanji značaj. Traži u srcu drhtaj koji bi protresao čitavo biće, te je tanke usne ukrasio osmehom, a sa čela skinuo crveni pečat stida.

Izvukao je iz džepa malo ogledalo i češalj. Samo da smiri nemirni pramen što ga golica po obrazu. Oči, sivlje od magle, bez imalo sjaja, zaklonjene gustim trepavicama, gotovo su ispunjene užasom. Pokušava da pronikne u njihove dubine, ali sprečava ga slabost. Jedna bora protegla se duž čitavog čela čineći ga starijim. Ne haje. Rado bi se smejavao na sav glas svojoj smešnoj pojavi. Trebalo je da se podšiša i obrije, ali strah ga je, ogolio bi se sasvim, te je gustim čekinjama sakrio lice. Ionako su tuđe oči uprte u njega, ali vide samo oklop. Ono što je unutra, pomno krije. Daruje ih lažnim osmehom, zna da mora tako.

Žagor i tišina menjali su svoja mesta u prepunoj sali. Čuo je samo melanholiju, duboku i strasnu, kako ga opominje da se trgne iz bunila i bude deo mase, ali njegovim mozgom haralo je očajanje, jer je sazrelo vreme da pred knjigom nauke, kako je u sebi prozvao tu nezasluzenu nagradu, priloži prećutani intimni list svojih osećanja, iako je znao da će time zauvek izgubiti dušu.

Unutrašnja školjka njegovog bića godinama je ispunjena zgusnutom krvlju, te je bliski trenutak pucanja čvrstog oklopa očekivao s nestrpljenjem. Jedino se oslobođen svih

demona koji ga opsedaju mogao suočiti sa mnom. Oho!, slično bolesniku kome je ostalo manje od nedelju dana života, rugao se svom liku na velikom platnu. Nijedna matematika duha ne može izračunati kada se u njemu desio preobražaj, ali ispunio je dato obećanje. Zabeležio je život drugog čoveka utisnuvši svoj pečat. Knjiga o mislima i delima Nelsona Bevila grčila mu je prste. Sve je u njoj istinito, a ipak nedostaje ono suštinsko, htede da zaurla, ali ostao je nem i lepljiv od vlastitog znoja. Objavljena biografija čuvenog dramaturga samo je zaokružila Gvidov život i dodala onu poslednju nit pre kraja.

Pocrveneo bi da se našao neko ko bi ga upitao što je biografija nepotpuna. Ali prisutni su ćutali, uvereni kako knjiga do tančina opisuje savršeni Bevilov život. Da ne iskazuje ono skriveno u duši, znao je jedino njen tvorac. Istina podeljena na dva dela pretvara se u laž, bila je misao koja mu je usne iskrivila u ružnu grimasu. Sakrio je istinu od sveta, a sve ono što je napisao o Nelsonu Bevilu samo je obična naivna igra, komotna za dušu, kratkovida za čula, iscertana svetla ivica života, dok se negde u podrumskim svodovima i šupljinama korenja godinama krila istinska drama tog čoveka. Goreo je u želji da ga sasvim ogoli, ali i sama pomisao da tuđim lepljivim prstima prepusti dušu takvog čoveka značila je njegov poraz.

Izbistrio je pogled i ugledao dekana Univerziteta na mestu gde mu se samo tren ranije učinilo da vidi mene. Crnomanjasti debeljko hvalio je na sav glas njegovo delo, a da ga nije ni pročitao! Drugi su odobravali. Mlitavih obraza čekao je da se sve okonča, kao što grobar iščekuje da prođe opelo kako bi što pre zatrpao raku. Svakim trenom pogoršavalo se stanje Gvidove pometenosti.

Šta su ovi što ga toliko veličaju znali o njemu? Čime je zadužio ovu užarenu masu da mu kliče? Misao da im je potreban dovodila ga je do ludila. Nervi su mu treperili kao konci nespretno švalje. Da mu je da se išunja poput zločinca i zaboravi tu gomilu izrečenih laži. Rasute na sve strane budile su njegov stid. Ni za šta na svetu ne bi više došao na ovo mesto, kleo se u sebi. Morao se što pre sakriti od zidova koji su besno zadržavali odjek zvučnog aplauza.

Pažljivo su slušali Gvidov govor tog svečanog dana. Započeo ga je onako kako to čini većina usamljenika – detinjstvom.

.....

– 'Ako želim mrak, ugasiću plamen!', rekao sam majci kada sam imao samo pet godina i ne čekajući njen odgovor razbio jedinu sijalicu – licem mu je prešla rumen – U tami, svetleo sam jače od vatre i sve čarobne trenutke pretvorio u uspomene. Danas su samo delići onog što sam zapisao, ali ma kako sićušni bili, nezaobilazni su, kao viljuška ili kašika u bilo kom jelu. Kada zaronite u moje misli, oprostite mi na nemaru. Prepoznacete ga, siguran sam. To je dete pisalo. Ne zamerite mi na oštrini, jer je i mladalački bes na momente ključao. Nisam mogao drugačije.

U Svečanoj sali zavladao je muk.

Stidljivo, zahvalio se na vrednom priznanju, uz obećanje da će ostatak života posvetiti znamenitim ljudima. Ono što ga je plašilo, iščezlo je. Verovali su mu. Već sasvim pribran govorio je kako je ponosan, jer je upoznao jednu posebnu ličnost. Žagor je istisnuo hladnu tišinu. Grupa pristiglih studenata unela je radost i toplinu, te je širok osmeh ukrasio izmučeno Gvidovo lice. Na tren postao je beskrajno nežan i anđeoski lep – kao nekada.

Posle svake izgovorene rečenice salom bi se prolomio aplauz sličan gromu. Ustalasana masa studenata dala mu je ono što je čitavo to jutro tražio u sebi – hrpu lažnih, nestvarno uverljivih rečenica. Držali su po primerak Gvidove knjige na svojim kolenima. Posmatrao je njihova opsednuta lica smešeći se u sebi. Ohrabren, govorio je pola sata. O njemu, sebi i drugima. Izmišljao imena njegovih prijatelja, dodavao mu na značaju koji nije imao. Ionako Nelson Bevil više nije živ. Sve je ličilo na uigranu predstavu – jednu od davno odigranih drama!

Osećao je grimase kolega iza sebe. Nije ni morao da se okrene i pogleda ih. Dovoljno je zazirao i od onih namrštenih u prvom redu. Znao je šta misle o njegovom delu – kako nije dorastao takvom zadatku, već ga je obavio traljavo, vođen ličnim interesima i prožet ravnodušnošću. Bilo je i onih što su ga nazivali vešt看 manipulatorom, uvereni da je iskoristio dobrotu drugog čoveka. Nisu ni slutili da je na dan Nelsonovog četrdeset osmog rođendana pošao njegov lični biograf protiv svoje volje. Imao je nepune dvadeset tri kada mu je tako važan čovek dao svoj život na dlanu.

Poput oštrog brijanja Gvidov razum sekao je lobanje prisutnih na dva dela. Mutilo mu se u glavi, jer je na momente video neka druga lica, a ne ona što su ga aplauzom pozdravljala. Trudio se da prepozna studente sa kojima je provodio sate u učionicama. Kao časovničar koga nikada nije izdao sat, čekao je šezdesetu sekundu, uveren da će nakon jedne minute zasijati taj mračni tunel u duši, te se više neće spoticati brkajući laž i istinu. Priznajem, ni nalik Gvidu!

– Imao sam jednog prijatelja – privodio je kraju govor utulivši buku u sali – ime mu je Emilio. Uveravao me je da je smrt nedosanjani san. Bilo mi je smešno tada, danas znam da je istinito. Zna li zašto? Jedino u snu dosegnete zvezde, menjati svet, ali molim vas, budite vešti, postanite sanjari dana, jer ćete se suočiti sa svojim snovima otvorenih očiju. Samo tako ih možete učiniti mogućim. Nažalost, ja sam sanjao zatvorenih očiju i uvek isti san, rđavo ogledalo u kome vidim sebe samog.

Dušu mi je oblio ponos.

Bili su to prvi znaci opraštanja od života i potpune predaje. Kao da je cigareta, a ne čovek, dogorevao je svakim trenom. Grudi su mu se nadimale poput brašna natopljenog kvascem, vreli uzdasi gušili su reči. Uplašen od preranog pucanja čvrsto je stezao pesnice poput ratnika svakog trenu spremnog da započne borbu za goli život.

Iznenadna bol nije pomutila tajno mesto iz njegovih sećanja, ono gde je prvi put osetio magiju reči, doživeo zanos i ushićenje duhovnoga, trenutke kada je slušao i zapisivao

sve što je čuo od čoveka čiju biografiju je objavio. Prislonio je nagradu na grudi. Taj nalickani komad papira što mu je drhtao među prstima poželeo je da preda jednoj ženi. Osećao je potrebu da je vidi, bila je njegova ljubav i mir. Kao za inat, izmigoljila se i nestala. Odavno!

Učinilo mu se da je video u masi sveta. Blista drugačija od svih. Lepa je, ludački smela! Godilo mu je sećanje na nju. Toplina mu se razlivala telom, muškost narastala neslućenom brzinom. Venama je nakratko prokuljao život. Pred očima su se prelamale slike njihove sobe, čudno iskrivljene i mutne. Tek na trenutak zablistala bi poneka u punom sjaju – uglačana kao srebrna pločica na reveru sivog kaputa. Žudeo je za njenim mirisom, ali promaja je besno gonila sve ljudsko od njega.

Negde daleko, u zgusnutom vazduhu, i dalje je tiho pucketala vatra preostala iza dvoje ljubavnika. Žar u Gvidovim zenicama pretvoren u neugašeni plamen podsećao je na prezreli vulkan. Nagli prasak munje pred suton zamutio je vizije prošlosti šaljući mu snažnu nebesku poruku da je doživeo ljubav! Talas sreće preplavio mu je grudi goneći bol. Obuzet uspomnama, nije ni osetio da je Svečana sala odavno ispražnjena.

3.

Nepune dve nedelje nakon što je primio Pulicerovu nagradu zauvek se ugasio. Prespavao je svoju smrt sanjajući bele leptirice. Letele su iznad ptičjeg gnezda i nežnim zamasima krila potisnule bol samrtničkog uzdaha.

Sećam se njegove poslednje noći. Satima je ćutao u zamračenoj sobi. Na momente hteo je da upali lampu, razbije čašu i prekine mučnu tišinu, ali ni glasa ni pokreta nije imao. Poražen saznanjem u kojoj meri je Nelson obuzeo njegov um, stiskao je glavu želeći da izbacii iz sebe i najmanje sećanje na njega. Kako zaboraviti tu noć, pre tačno dvadeset godina, kada mu je taj čovek otvorio vrata svoje sudbine kao što se otvara školjka! U trenucima bistre svesti pitao se zašto je toliko opčinjen takvim bolesnikom. Prezirao sebe koliko i njega!

Dočekao je smrt kao što se čeka ljubav – verno i strpljivo. Zakucala je negde pred zoru. Kao da joj nazdravlja, iskapio je čašu vina i spustio umorno telo na krevet. Siguran da je sazreo poput kruške što se odvaja od vrele grane, vratio je slabašan osmeh na lice. Sklopljenih ruku čvrsto je stezao nagradu bojeći se da mu je ko ne otme. Želeo je da taj nezasluženi komad čvrstog papira bude sahranjen zajedno s njim. Ionako ga je smatrao gore obolelim od sebe. Večni san utoplio je njegovo telo, a zidni časovnik nastavio da meri vreme.

4.

Ostao sam sâm.

Nema mi druge nego otići na sahranu kako bih urezao u pamćenje njegovo hladno ukočeno telo. Izaći iz razrušenog doma i pridružiti se masi sveta koja će doći da se oprostí od jednog neobičnog čoveka. Odabrao sam crno odelo i belu košulju. Oko vrata obmotao usku svilenu kravatu. Prstima leve šake igram se plamenom ružom i osećam kako me ubada jedan oštar trn. Prija mi fizička bol, na tren oterala je onu drugu, težu, što mi gnječi kosti. Ipak, želim da naš rastanak bude obojen svečanošću i intimom, te sam snagom volje gonio tugu. Zasluđuje da ga ispratim sa osmehom na licu. Svakim korakom opadaju latice sa crvene ruže. Bar moj put nije posut trnjem, osmehujem se ironično. Bez snage da se suprotstavim nestajanju i rađanju života, koračam smelo ka Gvidovom grobu.

Guraju se oni isti studenti što su mu nedavno toliko klicali, danas tražeći svoje mesto ispred iskopane rake. Vuče ih radoznalost, a ne žalost. Oni važniji stoje po strani. Čujem kako se došaptavaju da je to pristojna udaljenost. Poželim da budem grub i nepristojan te ih oteram još dalje – milju! Mudri su, čuvaju svoje pohotljive zenice od objektiva fotografskih aparata što škljocaju kao da je svadba, a ne sahrana. Sem sveće, ništa drugo nisu poneli ti nalickani muškarci i njihove izveštačene žene. Pade mi na um zlobna misao da ih jedino nuđunost dovodi Gvidovom večnom domu. Zamislih ih uneređene i beše mi lakše.

5.

Petak je, 13. maj, dvanaest sati, 1989. godina. Nisam sujeveren, ali osećam da je to onaj dugo čekani čas što upozorava kako je pravo vreme stiglo da se primaknem belom sanduku u kome počiva Gvidovo telo. Prošlo je podne. A i zašto bih se obazirao na sat, kada mi i srce kuca ubrzano? Izludeću zbog takvog ritma! Bar se ne gušim više, jer tamo gde sam disao, vazduh i dalje smrdi na pokvareno mleko, a mesto gde sam spavao bazdi na istrulelo seno.

Na groblju postaje bučno. Nemaju obzira ovi nepoznati ljudi čim toliko galame. Potrebno mi je zrno mira i precizna sekundara da u ciljanom trenutku smrvim voljeno telo i spustim Gvidov truli prah u šaku. Ako moram, grubošću zamolim da me ne ometa dok kazujem njegovu sudbinu. Poslednji put, jer ničim više ne mogu povratiti izgubljeni razum. Onda ga mogu pokopati ovi nestrpljivi ljudi u plavim radničkim kombinezonima što se mišicama oslanjaju na metalne drške sivih lopata.

U desnoj ruci držim torbu. Slična je onoj u kojoj se nose važni spisi. U mojoj ničeg takvog nema. Jedini predmet koji se nalazi unutra je drveni konjić – Gvidova omiljena igračka iz doba detinjstva. Neću je spustiti u mračnu raku, jer on više nije dete koje igrom prekrađuje vreme. Napustile su ga godine rezervisane jedino za ljubav i strast, ni četrdeset četvrtu nije dočekao, izdalo ga je i ono tiho vreme što je tek trebalo doći i doneti mu duševni

mir. Imam prava da sačuvam bar jednu uspomenu na neverovatnog Gvida Kosovca Morelija. Ne plačem, ali stid me je ove patetičnosti koja me napada, čim šapatom, sličnom prerano rođenom detetu, umivam ovaj trenutak samo da ne uvene.

Ispod mene šušti jeziva enigma, čudesne slike lebde zaklonjene prašinom, gusta dimna zavesa sačinjena od upaljenih cigareta ometa me da poslednji put pogledom pomilujem njegovo hladno čelo.

Leži preda mnom kao pena rasuta po trotoaru.

6.

Sahranjen je.

Svi su otišli svojim domovima i živim ljudima. Kiša je padala satima i natapala svežu humku. Stajao sam poput kipa, sve dok moje odelo nije postalo teško od kišnice. Tuga me je kvasila gore od pljuska. Obema rukama pritiskao sam slepoočnice, svestan da mi je Gvido ostavio komad neba na zemlji. Pevao sam sve dok kiša nije stala. Kroz oblak magle ugledao sam pijanca kako se spotiče o blatnjavo korenje u napuštenom parku nadomak groblja. Zadrhtah od želje da ga uhvatim za ruku i povedem snu, ali ako to učinim, samo ću svoj put zakrčiti još gušćim blatom i nikada više neću smoći snage da ispričam sve ono što je Gvido Moreli poneo sa sobom u grob.

.....
Oprostili smo se bez reči.

Ne znam da li bi onako ukočeno posmatrao nebo da je mogao znati šta nameravam da učinim. Zašto mu grobari nisu sklopili oči? Da li je to bio opominjući pogled uperen ka meni? Ako i jeste, ništa neće promeniti, jer moja ispovest neće biti biografija Gvida Kosovca Morelija, već intimna priповest o rađanju i umiranju. Emotivna staza sećanja. Peščana pustinja jedne duše. Ljubavni očaj napuštenog bića. Osveta i kazna! Za tako šta ne dobija se Pulicerova nagrada, već duševni mir, a to je ono što želim.

Gvidu nisam mogao pomoći.

Istinom ću razbiti sve predrasude i saviti se kraj onog nepoznatog koje čeka da mu dođem. Za put do najdubljeg bića treba odabrati pravi ulaz. Krenuti čistog obraza. A osećam da u meni tinja još Gvidovog pepela. Rasuti ga, znači osloboditi se. Zbrkano, izroni sećanje na detinjstvo, simpatičnu devojkicu, ženu u jeftinom lokalnu, potom sve postane smeteno i nejasno, senke se prelivaju, ali jasna slika se ne stvara. Znam, to je strah od nepoznatog. Žal za njim. Sećam se svakog proživljenog trenutka, podeljenih emocija, shvatam kako nešto telesno u meni odbija da sabere misli i prihvati istinu. Moj uzdah nikako ne sme ostati nečujan glas u noći ispunjenoj mesečinom, već najdivnija molitva heroja.

Podižem ruke ka nebu, moleći se:

– Ti, gore iznad mene, što sebe nazivaš sudbinom, sačuvaj me i prištedi za još jedan život!

Iz mraka izmili nevešto osećanje pripadanja nekom drugom svetu za koji nisam znao ni da postoji.

– Emilio, graditelj si! – čujem energičan i poletan glas što me vraća trenutku – Nikada ne možeš nestati! Temelj na kome stojiš večan je! Zato požuri! Neko te čeka.

– Moram otkriti život Gvida Kosovca Morelija i onog koji mu je odredio sudbinu pre nego odem – jecam grleći tamu, siguran da me jedino noć razume.

Volja pokreće moja stopala. Hrlim našoj kući, iako znam da je prazna. Moram da zaključam njegov život ako želim da nastavim dalje.

.....

Siguran sam da bi me grubo odgurnuo od sebe kada bi znao kako njegovu sudbinu zapisujem od rođenja. Za života nije nikada pozeleo da otkrije one najdublje tajne svoga bića, ne iz prkosa, koliko zbog stida, straha i kajanja. Smrcu, raščistio je put ka istini. Iz magle uspomena izmili njegova zapovest:

– Emilio, slobodan si! Ne zaboravi, svaki pas ima svoj dan. Danas je tvoj. Zalaj!